

Nestobservaties bij een Wespendif *Pernis apivorus*

Wiebe Witteveen²

Als tegenhanger van alle technische hoogstandjes van het digitale tijdperk wilde ik het eens over een andere boeg gooien. Nestobservaties bij een Wespendif in een mooi bosperceel in de buurt van Eindhoven, zittend en liggend tegen een boom op voldoende afstand (om verstoring te voorkomen) van het nest. Voor me stonden enkele jonge douglassparren die voor dekking zorgden.

Mijn uitrusting bestond uit een verrekijker (Bushnell 10x50) en een fotoestel (Sony Cybershot). Die laatste zet ik altijd op automatisch. Soms film ik ermee, ook bij nestbezoekjes in de jongenfase. Via de computer van broer Douwe beheren we de beelden uitvergroten, erg handig zo'n computer, hulde aan de techniek als die het tenminste niet laat afweten. Uiteindelijk vullen alle methoden elkaar aan, met hopelijk een goed beeld van het eindresultaat.

De Wespendif is ongetwijfeld een mysterieuze soort te noemen. Maar door de waarnemingen ben ik weer een ervaring rijker. De observaties startte ik in de broedfase en liepen door tot na het uitvliegen. Het nest zat in een bosperceel in de buurt van Eindhoven. De observaties deed ik twee à drie keer per week in dagdelen. Het eerste tijdvak liep van 7:30 tot 11:30, het tweede van 11:30 tot 16:30, het derde van 16:30 tot 21:30. Omdat je geconcentreerd bent op vliegbewegingen of geluiden vliegt de tijd voorbij.

Op 2 mei 2019 vlogen er twee Wespendifen over ons huis, de tweede vlinderde zelfs, een mooi begin, niet? Zoals gewoonlijk controleer ik jaarlijks een aantal oude roofvogelnesten gedurende het broedseizoen. Op 14 mei bezocht ik zodoende een nest en zag dat er iemand aan de rand van het perceel liep die aan het bleszen was. Alweer, dacht ik. Uit ervaring weet ik dat in sommige bossen het bleszen onzorgvuldig gebeurt, in die zin dat bewoonde nesten worden gemist met alle gevolgen van dien. Bleszers moeten goed worden geïnstrueerd om dit soort fouten te voorkomen (alle roofvogels zijn beschermd binnen de Natuurwet). Door een eerdere houtdunning was hier een paartje Havik verdwenen. Die Havik had twee nesten achtergelaten.

Pas op 5 juni was ik opnieuw in de buurt en nam ik een kijkje. Er hingen enkele donspluisjes aan een van de twee nesten. Het was bezet door een Wespendif! Dit was de aanleiding tot het starten van observaties in het nestbos. Het betreft een gemengd bosperceel, waarbij het nest in een lariks zit, ongeveer op 15 m hoogte op een derde van de top. Ik ging een eind verderop tegen een boom zitten. Zeker in het begin is

---

² Alle foto's van de schrijver.

voorzichtigheid geboden; alles moet in het werk worden gesteld om verstoring te voorkomen. Na een poosje zag ik beweging op het nest. De Wespendif ging verzitten, eerst keek ik tegen de staart aan, maar even later zag ik een knalgele iris, prachtig. In de broedfase zie je vaak alleen het bovenste deel van de kop; de broedende vogel kijkt dan door de takrand van het nest naar de omgeving, waarbij de gele iris opvalt.

30 juni

Na een poosje keek het vrouwtje over de nestrand. Opvallend was dat bij alle controles in de broedfase het vrouwtje op het nest zat. Plots hoorde ik gekekker rechts van mij, een groepje gaaien stroopte het bos af, deze bengels kunnen goed imiteren. Het was een drukte van belang, met acht kuifmezen rond me, en dan weer een groepje koolmezen tot op een meter afstand. De gaaien hielden een goed onderling contact. Dan zag ik weer enkele grote bonte spechten en een luidruchtige boomklever, maar een boomkruiper hoorde ik amper. Hoog boven me cirkelden twee Buizerds. Het was deze morgen al om 8:00 zo'n 26 graden, heerlijk.

4 juli

Onderweg vier keer een raaf gezien. Ik zag nu dat het mannetje op het nest zat. Deze man heeft een licht getijgerde borst tot onder zijn snavel. Na een half uur werd hij onrustig, ik zag zijn staart over de nestrand steken bij het verzitten. Na een tijd zat hij weer rustig op de eieren. Dit gedrag was typerend voor hem, het vrouwtje zat altijd veel rustiger te broeden. Klokslag 16:30 arriveerde het vrouwtje van rechtsachter op het nest met een tak loofhout in de poten. Meteen vloog het mannetje van het nest, schuin in mijn richting. Hij landde op ongeveer 20 m afstand in een lariks. Na twee minuten vloog hij zeer laag het nestbos uit. Nadat de rust was weergekeerd vertrok ik. Vanaf deze datum ben ik regelmatig gaan observeren.

6 juli

Zowel links als rechts hoorde ik regelmatig de roep van een wielewaal, rechts wat vaker, mogelijk heeft ze daar een nest in de buurt. De gaaien waren ook weer van de partij, ik zag dat ze hun jongen voerden in de toppen van de bomen. De kleine soorten hielden siësta. Af en toe zag ik een houtduif en een zwarte kraai. Er waren geregeld bewegingen van het onrustige mannetje te zien op het nest. Het was 18:35 toen het vrouwtje arriveerde, nu niet direct naar het nest maar naar een boom buiten zicht net voorbij het nest. Na twee minuten vertrok het mannetje van het nest naar rechtsachter. Plots zat hij op een tak onder het nest, maar daarna vertrok hij opnieuw. Ondertussen verplaatste het vrouwtje zich naar rechts van het nest. Om 19:05 verscheen ze op de nestrand. Ze bleef twee minuten staan voordat ze in de kom plaatsnam.

8 juli

Het vrouwtje zat op het nest. In een perceel ernaast, een gemengd bosje met fijnspar en berk, liet de wielewaal zijn prachtige zang horen. Verder alles rustig tot er rechts van me werd gekekerd. Deze keer geen imitatie maar een Havik.

10 juli

Vroeg deze keer. Na vijf minuten wisselde het mannetje met het vrouwtje. Zoals gebruikelijk kwam de partner van rechts, in de lengte van het perceel, op halve boomhoogte aanvliegen. Ze landde met een diepe zweefduik op het nest. In de eifase zag ik ze nooit van de andere kant aankomen. Op precies dezelfde manier verliet de broedende partner het nest naar rechts. De kleine vogels waren weer luid en duidelijk aanwezig. Nu telde ik zes luidruchtige boomklevers en ik hoorde een wielewaal. Ook rende er geregeld op een halve meter van me vandaan een muis langs, Spiedie genoemd. De muis rende steeds langs een omgevallen boom; van de neergelegde broodkorstjes en appel begon hij direct te eten. Zo maakte ik van Spiedie Gonzales wat foto's. Vervelen, was is dat?

Het mannetje Wespindief bleef anderhalf uur plat op het nest liggen, daarna volgde een lange poetsbeurt. Aan de verschuivende staart was te zien dat hij de omgeving scherp in de gaten hield. Na vier uur en een kwartier kwam het vrouwtje terug, zoals altijd van rechts. Ik zag het mannetje niet vertrekken. Ze namen nooit voedsel voor elkaar mee.

12 juli

Het was vroeg en zoals gebruikelijk rond deze tijd zat het vrouwtje op het nest. Om 8:15 arriveerde het mannetje, maar hij bleef op de nestrand staan, er volgde geen aflossing. Zouden de jongen zijn geboren? Na enkele minuten verdween het mannetje. Ik zag het vrouwtje bezig op het nest, het leek erop dat ze de jongen voerde. Toen ze daarmee klaar was, ging ze plat op het nest liggen.

17 juli

Weer een ochtendcontrole, vrouw op nest maar niet meer plat. Om 8:30 kwam de man aan, het vrouwtje zag ik niet vertrekken. Hij voerde wespenlarven uit een raat aan de jongen, dat duurde ongeveer 10 minuten. In de buurt klonk gebedel van een jonge Buizerd. De adulte Wespindieven had ik tot nu toe nog niet gehoord, ze zijn zo stil als een dief in de nacht, mysterieus is misschien een beter woord. Wat een ervaring om het op deze manier te doen. Na een half uur vloog het mannetje plots van het nest af, maar keerde na vier minuten terug, eerst op een tak onder het nest. Hij hield een tak in de poot, even later zag ik hem de tak naar het nest slepen. Het duurde even voordat hij vond dat deze goed lag. Daarna bleef hij waakzaam rond zich kijken. Hij ging niet liggen. Om 10:05 vloog hij weer van het nest af, nu naar links. Even later vloog hij over het nestbos en kwam niet terug. Plots landde er een havikmannetje in de top van een douglas op zo'n 25 meter van het nest, onder flink alarm van de gaaien. Na twee minuten vloog de Havik met een ruime bocht om het nest van de Wespindief en verdween... poepoe! Om 10:35 keerde het vrouwtje terug op het nest zonder prooi. Na 15 minuten vloog er een sperwermannetje op halve boomhoogte door het bos. Hij deed een snelle uitval naar een koolmees... mis. Ik vertrok en vond in het nestbos een borstveer van een adulte Havik.

Foto 1. Mannetje Wespendif met tak in poot, op weg naar nest, juli 2020. *Male Honey Buzzard with a fresh twig on its way to the nest, July 2020.*

21 juli

Van vroeg tot in de middag op mijn observatiepost gezeten, het vrouwtje op het nest. Tot nu toe zag ik nog nooit een adulte Wespendif het nest schroevend verlaten, maar altijd op halve boomhoogte in de lengte van het nestbos. Plots havikgekekker van rechts, en zo werd het 9:35 en zag ik voor het eerst een wit donskopje boven de nestrans uitsteken. Wat een prachtig moment. De spechten waren deze morgen zeer actief. Er vlogen zo'n vijftien kruisbekken door de boomtoppen, hun specifieke geluid was goed te horen. Rond mij veel vogelgeluiden van het kleine grut en van twee bedelende jonge Buizerds. Het vrouwtje was op de nestrans gaan staan en poetste zich wat. Ik dacht, waar blijft dat mannetje toch, een domme gedachte van de mens. Uiteindelijk arriveerde hij met een wespenraat om 13:18. Het vrouwtje wachtte een minuut voordat ze van het nest afvloog naar een boom in de buurt alvorens te verdwijnen. Het mannetje voerde de jongen uit de wespenraat. Het was nu wel duidelijk dat er maar één jong op het nest zat. Gezien de ringervaringen is de kans groot dat er nog een (onbevrucht?) ei in het nest lag. Ik vertrok en vond vlakbij mijn fiets een dagvers pluksel van een bosuil. Na wat rondlopen kon ik daar een deelpluksel van een gaai en een onvolwassen houtduif aan toevoegen. Dit was rond het gemengde bos van de wiewelwalen.

23 juli

Vrouwtje zat op het nest, om 8:45 zag ik ook het jong. Je staat versteld hoe snel zo'n jonge Wespendif groeit. Het vrouwtje gaapte, had ik nog nooit gezien. Om 8:35 nestbezoek van het mannetje dat ook meteen weer wegvloog. Het vrouwtje voerde het jong om de 2 à 3 seconden een wespenslarf; dat duurde bij elkaar 11 minuten. Om 9:21 kwam het mannetje terug met een tak, het vrouwtje vertrok vlak langs me heen maar week niet af van de rechte lijn. Ook weer zoiets moois van zo dichtbij op halve boomhoogte, een kippenvelgevoel. Ondertussen was het mannetje druk bezig met de tak, pas na een uur ging hij rusten. Plots geflieuw van het vrouwtje maar geen reactie op het nest, het was 11:40. De eerste keer dat de Wespendifieven zich lieten horen. Het was 39 graden. Na een uur was het jong enkele malen te zien. Om 12:37 vloog het mannetje van het nest af. Voor het jong moet het zwaar zijn om de hele dag in de zon te zitten. Ondanks dit extreme weer zag ik jong noch adult ooit met de snavel open zitten, zoals je dat zo vaak ziet bij kraaien.

Foto 2. Man Wespendif schermt jong af tegen de zon (39°C), 23 juli 2020. *Male Honey Buzzard protects chick against the sun, 23 July 2020.*

27 juli

Bij de middagcontrole zat het vrouwtje op het nest. Om 12:19 kwam het mannetje naar het nest aangevlogen, voor het eerst van links. Het vrouwtje vloog af. Ik kon niet zien of het mannetje voedseldragend was. Bij het afvliegen vloog het mannetje recht over me heen, prachtig was dat. Ook vloog er een zwarte ooievaar over. Het jong bewoog op het nest, maar om 13:47 begon het te regenen. Er landde op 30 meter van het nest een adulte Buizerd. Deze werd onmiddellijk verjaagd door het vrouwtje

dat zich in de buurt van het nest ophield. Om 13:55 vlogen er twee ooievaars over, om 14:16 een Zwarte Wouw. Er was van alles te zien, de tijd vloog. Om 14:28 klonk er geflieuw vanuit het dichte bosje, eerst hard, toen lang en zacht. Plots vloog er een grote donkere vogel achterlangs het nest, vermoedelijk een Buizerd. Het vrouwtje zette de achtervolging in. Het geflieuw was eerst hard en werd gevolgd door het lange zachte fliuwgeluid; dit duurde bijna een uur, later met tussenpozen. Wel speciaal, voor deze normaal zo stille vogelsoort. Om 15:17 vond er een voedseldropping door het mannetje plaats. Hij voerde het jong gedurende 7 minuten en vloog daarna af en weer recht over me heen.

Foto 3. Vrouw met jong op nest, juli 2020. *Female Honey Buzzard with downy chick.*

30 juli

Nestobservatie van 16:30 tot en met 21:30. Het eerste uur geen adulte of jonge Wespendif gezien, altijd spannend, predatie ligt op de loer. Het plukbosje van de Havik ligt op slechts 100 meter! Om 17:02 beweging van het jong, wat een opluchting. Een groep gaaien stroopte de toppen van de bomen af voor voedsel, ook vlak bij het nest van de Wespendif. De jonge Wespendif poetste zich, en zo zag ik dat een gedeelte van het witte dons had plaatsgemaakt voor grotere veren. Ik zag nu voor het eerst een achterzijde van vleugel en staart, een duidelijke donkere rand waar de veren uit de bloedspoelen komen. Het gaat allemaal razendsnel. Om 18:16 vloog een adult in een boom naast de nestboom. Na 2 minuten en 34 seconden landde het vrouwtje op het nest, geen voedseldropping. Het blijkt maar weer dat het vrouwtje in deze periode vaak in het nestbos zit en dat het mannetje voor voedsel zorgt. Verder was het stil in het bos. Ik hoorde nog wel een Buizerd en de mooie klanken van de wiewewalen. Na

een poosje zag ik er twee in de top van een lariks zitten. Wonder boven wonder lukte het me een foto van deze prachtige vogels te maken. Ze stonden al vele jaren op mijn lijstje. Ze vlogen op het wespndievennest aan, waarbij er eentje doorvloog en de ander wat rondhing bij de jonge Wespndief. De wielewaal maakte nu meer lawaai. Er werd meteen gereageerd door de gaaien die erop afkwamen. De jonge Wespndief keek het gelaten aan. Tot 21:30 geen adult meer gezien.

Foto 4. Vrouw op wacht in de buurt van het nest, 1 augustus 2020. *Female Honey Buzzard near nest, 1 August 2020.*

1 augustus

Nestcontrole van 8:00 tot 14:00. Bij aankomst even door het nestbos gelopen, maar geen ruiveren gevonden. Op één plek lagen enkele poespeters, maar onder het nest was nog niets te zien. Bij mijn komen en gaan zag ik nooit een Wespndief van het nest vliegen, ook niet in de periode dat er op eieren werd gebroed. Dat is een geruststellende constatering, want wijst erop dat er bij mijn observaties geen sprake van verstoring was. De wielewaal was weer luid en duidelijk aanwezig. Om 8:18 zag ik het adulte vrouwtje in een boom zitten op ongeveer 10 meter van het nest. Later werd er door het mannetje een kikker aangeboden aan het jong. Eerst plukte het mannetje er wat aan, en liet het vervolgens aan het jong over. Net of hij wilde aangeven: en nu jij. Het jong plukte er wat aan en hield het toen voor gezien. Ik had wat rijst neergelegd voor de muis, maar ik zag dat een mier met een rijstkorrel aan de haal ging en ook een mestkever verdween met een brokje rijst.

9 augustus

Het jong was zeer actief bezig op het nest, tegelijk opletend naar alle kanten. Ze keek regelmatig omhoog en deed rek- en strekoefeningen, poetste wat en af en toe met de billen op de nestrand. De ontwikkeling van dit jong ging ongelofelijk snel, ze leek al aardig op een Wespendif. Ze volgde nieuwsgierig de kleine vogeltjes rond het nest. Om 10:32 hoorde ik zacht flieuw. Na twee minuten landde er een adult op het nest die meteen een doorstart maakte. Ik kon niet zien welke ouder het was. Het jong zag ik larven uit en wespendraat plukken, negen minuten lang. Om 11:37 weer een lange zachte flieuw, en weer een nestbezoek, deze keer van het mannetje met een kikker. Hij vloog meteen weg. Het jong plukte er wat aan en liet het toen liggen, het demonteren ging nog niet zo best. Deze morgen vielen er enkele lichte regenbuien.

12 augustus

Observaties van 7:30 tot 12:30. Het kleine grut aan vogels rond me was bezig met het ontbijt, eentje zat bijna op de rand van mijn hoed. Plots hard alarm van gaaien, vermoedelijk vanwege de jonge Wespendif die soms rare bokkensprongen maakt op het nest. Om 9:03 landde het vrouwtje op het nest, ze had een wespendraat bij zich waar het jong wel raad mee wist. Het vrouwtje vloog meteen af en landde vlakbij in dezelfde larijs als laatst. Daar zat ze twee minuten, en weg was ze alweer. Bij haar aankomst begon het jong te bibberen en te piepen, gebedel dus. In rap tempo at het jong de larven op, en ik blijf maar zeggen hoe snel de groei gaat. Na wat rek- en strekoefeningen ging het jong plat. Plots verscheen er een Buizerd links van me, op ongeveer vijf meter van me, die draaide meteen bij en vloog achter een gaai aan. Volgens mij zijn de wiewalen vertrokken, ik mis hun zang. Spiedie de muis al een poos niet meer gezien. Om 10:22 vloog er een ooievaar over. Om 10:43 een hard havikengekekker vanuit het dichte plukbosje. Om 11:43 vloog er weer een ooievaar over, en meteen zag ik het mannetje met een kikker op het nest landen. Hij scheurde er wat stukjes af en voerde daarmee het jong. Na enkele minuten vloog het mannetje het bos in, het jong scheurde aan de kikker tot aan mijn vertrek.

16 augustus

Van 11:30 tot 16:30 aanwezig. Toen ik door het bos in de richting van het nest liep, zag ik het jong op een tak naast het nest staan. Zij was al net zo groot als een volwassen Wespendif. Nu kan met recht gesproken worden van een takkeling. Meteen op de foto. Er lag niets onder het nest. Wat wel opviel was het vele pluus op nest en takken. Het jong stond in een prachtig verenpak. Om 11:54 was er nestbezoek maar het ging zo snel dat ik alleen gefladder van twee vogels op het nest zag. Even later at het jong van een lichtbruine raat. Daarna zag ik het jong bezig op de takken, ze oefende flink met de vleugels en hield zich in balans door te flapperen. Er volgde een uitgebreide poetsbeurt, af en toe sprong ze op het nest. Al die tijd bleef ze binnen twee meter van het nest. Ik hoorde een raaf achter me en de muis was er toch nog, soms zelfs twee; ik voerde wat brood. Verder geen volwassen vogel te zien, in tegenstelling tot eerder toen het vrouwtjes nog wel eens kwam controleren. Het is goed mogelijk dat ze minder vaak bij het nest zijn in het takkelingenstadium.

19 augustus

Om 16:00 lag het jong plat op het nest, er stond nogal wat wind. Het jong was qua grootte niet meer van een volwassen vogel te onderscheiden. Ze was zich aan het poetsen, ik zag overal pluïesjes heen dwarrelen. Om 16:40 zag ik het jong voor het eerst vliegen, en wel vanaf het nest naar een tak. Daarna was ze plotseling verdwenen en klonk rechts van mij het geflieuw van een ouder. Om 16:55 zag ik een adult vliegen. Voor mijn vertrek liep ik nog even een rondje, maar ik zag geen jong in het bos.

20 augustus

Deze dag vertrok ik voor een lange fietstocht, maar nog snel even langs het nest, een kijkje nemen. Ik maakte ter afsluiting een foto van het lege nest, ook en van de zijkant. Plots zag ik beweging en vloog het jong af. Hoezo ter afsluiting, niets van aan.

Foto 5. Jong met volle krop op tak onder nest, 22 augustus 2020. *Fledgling Honey Buzzard with extended crop near nest, 22 August 2020.*

22 augustus

Controle van 7:15 tot 11:30. Geen jong of ouder te zien. Om 8:20 kwam de jonge Wespindief van links aangevlogen. Ze ging in de buurt van de nestboom zitten. Na twee minuten vertrok ze richting het dichte bosje, waar ze ook vandaan was gekomen. Ik kon goed de lichte kop met donker masker zien. Daarna zag ik regelmatig vliegbewegingen van het jong, op halve boomhoogte. Om 9:14 klonken er enkele

minuten lange vlieuw-geluiden, het jong landde onder het nest en gaf zichzelf een ferme poetsbeurt. Na 18 minuten nam ze een duikvlucht en verdween ze. Om 11:25 landde het jong op het nest, en ik vertrok.

25 augustus

Tussen 8:00 en 12:00 op controle in het bos geweest. Geen vliegbewegingen van de jonge Wespndief vastgesteld. Om 8:50 vloog er plotseling een vrouwtje Sperwer op halve boomhoogte door het nestbos. Deze ging een halve minuut in een boom zitten en vloog dan weer verder. Om 9:20 veel gebedel van de nu rondvliegende jonge Wespndief en daar arriveerde het mannetje met een grote raat in de poot. Even later zaten ze beide larven te eten. Ondertussen zag ik het vrouwtje in de bosrand rondvliegen en hoorde ik haar enkele malen hard vlieuwen. Daarna werd het stil. Na 15 minuten zat het jong met een volle krop op het nest, de snavel een stukje open en af en toe wat gebedel. Ze reageerde nu ook op het geluid van een Buizerd, en lette goed op. Om 10:12 vloog het jong naar een tak onder het nest, af en toe weer bedelen. Wat nu opviel, het jong bewoog zich uitsluitend – net als de volwassen Wespndieven – in de lengterichting van het bos.

28 augustus

Controle van 11:00 tot 16:00. Geen beweging op of rond het nest. Ik meende deze middag twee keer het jong langs te zien vliegen, maar weinig zicht door de boomtoppen. Een groepje koolmezen doorzocht het nest van de Wespndief. Geen volwassen Wespndief meer gezien of gehoord deze middag. Het jong kwam niet bij het nest, eronder lag niets. Ik liep de hele omgeving af maar vond geen uitgegraven wespennesten. In andere nestbossen van Wespndief vonden we altijd uitgegraven wespennesten, soms werd een nest enkele malen opeenvolgend geplunderd.

8 september

Laatste controle. Niets meer waargenomen.

De Wespndief is ongetwijfeld een mysterieuze en interessante soort te noemen. Het observeren was een hele uitdaging, maar ik ben een ervaring rijker.

Tenslotte een woord van dank aan Douwe Witteveen en Jacques van Kessel voor hun redactionele medewerking aan dit verslag.

Adres: Oude Hof 12, 5552 LH Valkenswaard.

Bijlage 1. Samenvatting van waarnemingen bij nest Wespandief, Eindhoven, 2020, met aandacht voor ouderlijke verdeling van taken bij broeden en prooiaanvoer, gedrag jong en geboorte- en uitvliegdatum. *Summarized observations of parental behaviour and development of chick (hatched c. 12 July, branched on 16 August, last seen 28 August) at nest of Honey Buzzards near Eindhoven in 2020.*

30 juni: vrouw broedt gedurende hele waarneemperiode (ochtend).

4 juli, 11:30-16:30: man broedt, vrouw arriveert met groene tak om 16:30, man weg, vrouw neemt broeden over.

6 juli, 16:30-21:30: man broedt 16:30-18:35, vrouw arriveert 18:35, start broeden 19:05.

8 juli, ochtend: vrouw broedt.

10 juli, ochtend: vrouw vertrekt 7:35, man neemt broeden over (tot 9:05, daarna staan en poetsen), vrouw terug om 11:50, neemt broeden over.

12 juli, ochtend: vrouw broedt, man arriveert 8:15, geen aflossing, vrouw voert; **jong geboren (0-1 dag oud).**

17 juli, 7:30-11:30: vrouw op nest 7:30, geen broedhouding, man arriveert 8:30, voert jong tot 8:40, vertrekt 9:10, terug met tak om 9:14, vertrekt om 10:05, man Havik op 25 m van nest van 10:06-10:08, vrouw terug zonder prooi 10:35.

21 juli, 7:30-13:30: vrouw op nest, havikgekekker, 9:35 donskopje voor eerst zichtbaar, 13:18 man arriveert met raat, vrouw vliegt af, man voert.

23 juli, 7:30-13:30: vrouw op nest, donsjong zichtbaar, 8:35 man brengt prooi, direct weg, vrouw voert, 9:21 man brengt tak, vrouw weg, man uur bezig met tak, 11:40 vrouw flieuwend, 12:37 man weg (39°C).

27 juli, 11:30-16:30: vrouw op nest, 12:19 man arriveert, vrouw weg, 13:47 start regen, Buizerd landt nabij nest, aanval vrouw, 14:28 flieuwen, Buizerd langs nest, verjaagd door vrouw, bijna uur flieuwen, 15:17 man dropt prooi, voert 7 minuten.

30 juli, 16:30-21:30: geen ouder op nest, 18:16 ouder (vrouw?) landt nabij, 18:18 vrouw naar nest (zonder prooi), daarna tot 21:30 geen ouder gezien.

1 augustus, 8:00-14:00: vrouw 8:18 op 10 m van nest, later arriveert man met kikker.

9 augustus, 8:00-12:00: jong rekt en strekt, 10:32 zacht flieuwen in bos, 10:34 ouder arriveert met raat, vertrekt, jong eet, 11:37 zacht flieuwen, man arriveert met kikker, direct weg, jong halfslachtig plukken.

12 augustus, 7:30-12:30: vrouw arriveert 9:03 met raat, direct weg naar nabije lariks (2 minuten) en weg, man arriveert 10:43 met kikker, scheurt, voeren.

16 augustus, 11:30-16:30: **jong is voor het eerst takkeling**, 11:54 prooiaanvoer.

19 augustus, 16:00: jong plat op nest, vliegt 16:40 naar tak, 16:55 ouder flieuwend.

20 augustus: korte controle, jong vliegt van nest.

22 augustus, 7:15-11:30: jong vliegt rond nest, 9:14 flieuwen, jong landt onder nest op tak, 9:32 jong vliegt weg, landt 11:25 op nest.

25 augustus, 8:00-12:00: stil, 9:20 bedelen van rondvliegend jong, man arriveert met grote raat, naar nest, man en jong eten, 10:12 jong hipt op tak.

28 augustus, 11:00-16:00: mogelijk 2x jong rondvliegend.

8 september: niets meer.